

ПИСМА ВУКА КАРАЦИЋА Ф. П. АДЕЛУНГУ

У Одељењу писаних извора Државног Историјског музеја чувају се документи истакнутог српског филолога, историчара, фолклористе, делатника националног Препорода, Вука Стефановића Караџића (1787—1864).¹

Добро су позната писма Вука Караџића руском свештенику М. Ф. Рајевском, објављена у Зборнику „Загранични Словени и Русија“ (М. 1975). У процесу научне обраде фондова ОПИ ГИМ и даље се проналазе нови аутографи Караџића, који сведоче о његовим тесним везама са делатницима руске културе, науке и просвете.

Као што је познато, у 1818—1819. години Вук Стефановић је посетио Русију, боравећи у Петрограду, Москви, Кијеву, Кишињеву, Новгороду, Пскову, Тверу, Тули, Орелу, Вилни и другим градовима. Он се упознао са Н. М. Карамзином, В. А. Жуковским, А. И. Тургењевом, И. И. Димитријевом, К. Ф. Калајдовичем, И. Н. Лобојком, М. Т. Каченовским, Н. И. Гречем, П. И. Кепеном, Ф. П. Аделунгом и другим. Као што указују П. А. Дмитријев и Г. И. Софронов, српски просветитељ „имао је могућност да види како велики интерес руско друштво показује за развитак наука и културе у Русији и у другим словенским земљама, и у том броју и у Србији”.² Долазак Вука Караџића у Русију подударио се са активном делатношћу тзв. „Румјанцевског круга”, названог по имену његовог оснивача — грофа Николаја Петровића Румјанцева, који је „умео да обједини око себе блиставу плејаду научника, превасходно историчара, чија истраживачка делатност по замаху и организационим формама није имала аналогије у претходном времену. Истраживања у архивима, археолошка ископавања, етнографска посматрања, остварена од чланова тог круга, у невиђеним до тога времена размерама, крунисани су сјајним издавањима неколико десетина књига, саздањем музеја старина”.³

¹ Ј. В. Неберекутина, Ф. А. Петров. Материјали о Вуку Караџићу у збирци одељења писаних извора Државног историјског музеја у Москви. Зборник Историјског музеја Србије бр. 24, Београд 1987, стр. 57—61.

² Дмитријев П. А., Софронов Г. И. Из историје рускославјанских литературних и научних веза. Л., 1975, с. 126—127.

³ Козлов В. П. Колумбы российских древностей. М., 1985, с. 4—5.

Румјанцев, који је улагао огромна средства у истраживања и штампања дела словенских старина, позвао је Караџића да узме учешћа у припреми зборника словенских старина и указивао му је финансијску подршку. До тога времена Вук Стефановић је већ издао први зборник „Српских народних песама“. Боравећи у Москви, он се упознао са истакнутим руским истраживачем словенске писмености и палеографије К. Ф. Калајдовичем.

У вези с тим, занимљив је рукопис Караџића, пронађен од научног сарадника ОПИ ГИМ Е. М. Јухименка, у фонду П. А. Бесонова — додатак тексту: „гледа, мому одмалена, ладо, ладо!“, који је Караџић предао Калајдовичу: „Ове пјесме нијесу још штампане, него сам и ја из рукописа преписао за спомен љубезноме и високопочитајемому пријатељу гдину Константину Феодоровичу Калајдовичу

Вук Стефанович
Караџић
у Москви 12 јун 1819⁴

Вративши се из Русије, Вук Караџић успоставља сталну преписку са својим многобројним новим руским познаницима. Један од њих је био Фјодор Павловић Аделунг (1768—1843), научник-филолог, пореклом Немац, који је од 1793. године живео у Русији. Аделунг је 1818. године именован за службеника са нарочитим задацима, при Министарству иностраних дела, у 1824. години — за начелника наставног одељења источних језика при Азијском департману МИД-а, остајући на тој дужности до своје смрти. Аделунг је био аутор многих библиографских, археолошких и лингвистичких истраживања, поред осталог: „Заслуге Катарине Велике у упоредном проучавању језика“ (1815) и „Преглед свих познатих језика“ (1820), издатих у Петрограду на немачком језику. Он се такође бавио истраживањем сведочења странаца о Русији. Очитљедно, сабирање узорака различитих језика, припомогло је установљењу тесних научних веза између њега и Караџића.

У збирци је представљено десет писама.

Прва два писма се односе на 1819—1820. годину када се Вук Караџић налазио под утиском свог недавног путовања по Русији, а остала су из 1822—1823. године.

Та писма се јављају као још једно сведочанство тесних пријатељских веза, установљених између српског просветитеља и водећих делатника руске науке и културе; различитих руских друштава, на пример Петроградског друштва љубитеља руске словесности, чији је почасни члан он био. У њима је јасно изражена неуморна делатност Вука Стефановича на проналажењу, изучавању, објављивању и распрострањењу споменика

⁴ ОПИ ГИМ, Ф. 56, ед. хр. 287, л. 29.

словенског народног стваралаштва и пре свега народног стваралаштва Србије.

Вук шаље Аделунгу ретке рукописе, своја издања српских песама, прича и загонетки, и допуну коју је написао („додатак“) за издање на немачком језику, рада о упоредној филологији, који је издао Аделунг; саопштава о плановима својих истраживања у српској праматици, историји Србије, опису манастира; говори о намери да путује по Балканском полуострву са опширним научним пропрамом. Упоредо с тим, писма сведоче и о тој значајној материјалној помоћи која се указивала Вуку из Русије. Из писама постаје јасно, колико је њему та помоћ била животно неопходна. Тако је благодарећи новчаној помоћи, примљеној од Н. П. Румјанцева, Караџић могао да у 1823—1824. години објави ново, проширено издање српских народних песама.

Привлачи пажњу, да су писма неједнако потписана. У преписци са Калајдовичем ми видимо: „Вук Стефановић Караџић“. У писму Неселродеу — „Волк Степанович Караџич“. У писмима Аделунгу — „Вук Стефанович“ (на руском и немачком језику). Као што указује Г. Добрашчиновић, породично презиме Караџић је узео после разговора о свом родослову, у Петрограду са познатим филологом П. И. Кепеном.⁵

Писма В. Ст. Караџића пронашла је М. В. Фалалејева, научни сарадник ОПИ ГИМ, при испитивању хартија проф. Закревског (ОПИ ГИМ фонд № 239).

Арсеније Андрејевић Закревски (1783—1865) је сложена личност. У младости ратни официр Отаџбинског рата 1812. године; абуџант М. Б. Барклаја де Толија у време Бородинске битке и пријатељ знаменитог партизана Дениса Давидова, у последњим годинама живота, заузимао је положај генерал-губернатора Москве и због крајње реакционарног режима, успостављеног у старој престоници, као и због свог деспотизма, добио је од Московљана погрдни надимак: „Арсеник-паша“. У периоду који нас занима, Закревски је вршио дужности: дежурног генерала Главног штаба (1815—1823), финског генерал-губернатора (1823—1828) и министра унутрашњих дела (1828—1831).

Тешко је казати, на који начин су писма Вука Караџића, доспела Закревском, пошто у обимној грофовој преписци, писма Аделунга нису пронађена. Може се само претпостављати, да се Аделунг заузимао за Вука Стефановића, код А. А. Закревског, који је у то време већ био министар унутрашњих дела. Међу молбама упућеним Закревском, била је и молба Србина, Н. И. Депрерадовића, генерала у руској служби, за неког Стојковића, који је заслужио чин државног саветника (мада, из писама самог Караџића, произилази, какву је непријатну улогу

⁵ Добрашчиновић Голуб, Петар Иванович Кепен и Вук, *Анали Филолошког факултета*. Кн. 1У. Београд, 1964, с. 123—124.

одиграо Стојковић у његовој научно-издавачкој делатности, заједно са Руским библијским друштвом).

У целини, ниже публиковани документи, јављају се као још једна догуна општрном епистоларном наслеђу (тзв. „Букова преписка“) великог српског просветитеља.

Текстови рукописа, припремљени су од стране старијих научних сарадника ОПИ ГИМ, кандидата историјских наука Е. В. Неберекутине и Ф. А. Петрова. Превод с немачког је урадила, научни секретар ГИМ, Т. Г. Игумнова.

Бр. 1.

Ваше високорође, милостиви и високопоштовани господине! Последње и једино писмо писао сам Вам из Москве! Од Москве до Кијева, путовао сам кроз Русију 18 дана (укључујући два дана, када сам у Орловској губернији записивао народне руске песме),¹ од Кијева до Бесарабљанске области — 10 дана. У Бесарабској области провео сам, бавећи се разним сопственим стварима, са својим земљацима, скоро тридесет дана! Из Бесарабије, мада је већ било касно, хтео сам неизоставно да побегем, по мом обећању, кроз Мађарску и Славонију; ради тога сам предузео пут кроз Молдавију и Влашку; но када сам дошао у Јаши, даље нисам могао проћи, ради чуме; био сам принуђен да се вратим ка Буковини, на Аустријоку границу у карантин; на тај начин сасвим закаснивши прошао сам кроз Лавов, право за Беч, где сам дошао 10. окт/обра/ по р/уском/ к/алендару/.

Сада се бавим преводом Новог завета, и по његовом завршетку, предузећу наш пут. Међутим, ја сам већ писао мом познанику у Србији и стално ћу се² старати, да ако било где нађем какве словенске старине, које би могле донети радост Његовој Светлости профу Румјанцеву,³ да и пред вама засведочим тиме моју ревност и жељу.

У Лавову сам видео једну исправу кнеза Лава, у чијем имену Лавов има свој почетак и име. Та повела овако почиње:

„Я се на князь Левъ онъ короля Данила, сгадавшися несмо снашими богары јако прадѣдъ нашъ црѣ великый Володимѣрь и ѿцѣ нашъ придалъ митрополитомъ и неспмъ повсѣмъ землямъ роускымъ, такожъ и ми богу и срчтой бгомтри и стму прѣподобномуу ѿцу Анѳрию дали несмо

¹ Као што указују П. А. Дмитријев и Г. И. Сафронов: „враћајући се из Русије, Вук Караџић се задржао два дана у селу Полива, Орловске губерније. Ту је он записао неколико руских народних песама, непомредно, речима руских жена и девојака...“ (Дмитријев П. А., Сафронов Г. И. Из историје руско-југословенских књижевних и научних веза. Л., 1975, стр. 126).

² Очеvidно, грешка. Треба читати, неизоставно.

³ Румјанцев, Николај Петровић (1754—1826), гроф, канцелар руски државник и дипломата. Колекционар и мецена, оснивач знаменитог „Румјанцевског музеја“, који је представљао основу Одељења рукописа Државне библиотеке В. И. Лењин.

монастырѣ лавровѣ Антонію владѣ. јако нашѣ дядко княз великии Лаврѣ придал оу бомольство почтеши ѿ потока“ и т. д. Описују се границе, као и обично у повељама, и завршава се: „а пина и дана грамота оу Прѣмышли в пятокѣ мѣа октоврѣа оу И днѣ лѣта Сѣто (1292) а пицѣ Захарѣа Вихотѣ“.

Ова повеља је писана на пергаменту словима, веома сличним црквеним словима. Налази се данас у Лавову код манастирског управника (прокуратора) и професора догматике *Гриневецког*.

Изручите, покорно молим, Његовој Светлости грофу Румјанцеву моје дубоко високопоштовање и благодарност; такође Његовом превасходству Г. А. И. Тургењеву⁴ и целом вашем дому; љубазан поздрав свим мојим познаницима и пријатељима, а највише Г. Кепену⁵ и Г. Гецу⁶ (којем молим да изручите и овде приложено писмо).

Када улучим прилику овде код посланства, послаћу Вам неколико мојих речника⁷ за Г. Кепена, Лобојка,⁸ Греча,⁹ Геца и др.; такође и за вас прво издање Српске граматике и II део народних Српских песама.¹⁰

⁴ Тургењев Александар Иванович (1784—1845), историчар, писац, друштвени радник. Од 1810—1824, директор Одељења Главне управе за веру и иностране вероисповести. Бавио се археографским испитивањима у великим библиотекама и архивима Европе, у вези са историјом политичких односа Русије са словенским и другим земљама.

⁵ Кепен Петар Иванович (1793—1864), библиограф, археограф, филолог, географ, етнограф. Активни организатор славистичких истраживања. Један од оснивача, у 1816. години Слободног друштва љубитеља руске словесности, активни учесник „Румјанцевског кружока“. Као један од првих руских филолога, обавио је 1821—1824. године научно путовање у западну Европу, где се поред осталих, срео и са Вуком Караџићем.

⁶ Геце (Goetze) Петар, Ото Фон (1793—1880), песник, публициста, преводилац. У периоду о којем говоримо, чиновник Департмана иностраних вероисповести Министарства за веру и народну просвету. Издао је 1827. године и зборник српских народних песама, преведених на немачки језик.

⁷ Има се у виду „Српски рјечник, истолкован њемачким и латинским рјечима скупио и на свијет издао Вук Стефановић (у Бечу 1818)“. У предговору за речник била је дата „Српска граматика“, преведена од Ј. Грима на немачки језик 1824. године.

⁸ Лобојко Иван Николајевић (1786—1861), историчар, књижевни историчар, лингвиста. Члан Слободног друштва љубитеља руске словесности. Од 1815—1821 чиновник разних надлештава у Петрограду, од 1822—1832 професор Вилнјанског универзитета, где је предавао руску литературу и упоредну филологију.

⁹ Греч Николај Иванович (1787—1867), новинар, писац, филолог. Између 1812. и 1839. године, издавао је часопис „Син отаџбине“. Аутор уџбеника руске словесности, познатих „Забелешки о мом животу“.

¹⁰ Има се у виду „Писменица српскога језика по говору простог народа (Беч 1814)“ и „Народна српска песнарица. ч. II у Бечу 1815. године“.

Најзад, препоручујући себе вашој милости и блаконаклоности, с великим високопоштовањем и благодарношћу пребивам Вашег Високорођа најнижи слуга

28. окт.

У Бечу _____
819

Вук Стефановић

Бр. 2.

Ваше Високорође, милостиви Господару!

Ви сте изволели писати 16. јануара да ћу ја најкасније за 8 дана добити одговор од Патерсона,¹¹ но већ је 28 дана, како је Ваше писмо овде дошло, а ја још никаквог одговора нисам добио! Могуће је да се писмо изгубило негде на путу; ради тога сам принуђен да Вас опет узнемиравам и покорно молим, да учините милост и напоменете о том Патерсону, било Попову¹² и Тургеневу. Надам се да је и Попов добио моје писмо од 28. окт/обра/ пр/ошле/ г/одине/, у којем сам ја такође молио, да ми пошаљу један егземплар Руског Апостола,¹³ а ако није још сасвим штампан, тада у крајњем случају те листове, који су одштампани.

Копитар¹⁴ вам се клања, он ће вам ускоро писати. Молим да посведочите мој поклон свим познатим.

Вашег високурођа

покорни слуга

7. марта

У Бечу _____

Вук Стефановић

820

Бр. 3.

Ваше Високорође, милостиви господару,

Смем ли да вам се јавим са мојим писмом? Ја сам крив пред вама, али шта да радим? Велики разлог за то су — ваши распрострањивачи слова Господњег. Није доста што су они

¹¹ Патерсон Џон, енглески пастор, члан Британског библијског друштва и иницијатор установљења Руског библијског друштва, у којем је био начелник књижевног архива и типографије.

¹² Попов Василије Михајловић (1771—1842), директор Департмана народне просвете Министарства за веру и народну просвету; заједно са А. И. Тургеневом био је секретар Руског библијског друштва.

¹³ Очеvidно се има у виду Јеванђеље, издато од Руске Академије наука 1819. године, (прво издање 1818) са додатком Дела апостолских.

¹⁴ Правилније: Копитар Вартоломеј (1780—1844), словенски филолог-слависта, ученик Добровског, библиотекар придворне библиотеке у Бечу, један од делатника словенског културно-националног препорода, од 1826. године, члан — кореспондент Руске Академије наука.

уништили тамо, моју праведну молбу, но и са преводом Новог Завета на српски језик су ме обманули; и ја не само да сам изгубио узалуд скоро три године већ сам и дугове направио и у велику несрећу и очајање дошао. Не желим више да вам досађујем са описом моје несреће, у коју су ме они отерали својим обманама.¹⁵

Прошле године сам био у једном делу Србије и описао девет српских манастира, чије Вам описе шаљем ради њиховог уручења Светлости Господину Државном Канцелару Профу Румјанцеву. Хтео сам те описе овде штампати ради искуства, али цензура није дозволила (срећом! јер је потом, дошавши овде Г. Кепен мени казао да бисте Ви негодовали због тога). Да сам ја имао срећу да умножим тај опис и да га учиним достојним полугодишњег путовања, ја бих вас сада молио да ми доставите новац за другу половину године, да бих могао (ако би садашње политичке околности дозволиле) да продужим (или почнем?) то, за мене и за вас толико жељено путовање, али овако не знам шта да кажем.

Пре две године сам примио преко Г. Копитара, ваш драгоцени дар, *Uebersicht aller bekanten Sprachen*, на којем вам покорно благодарим.

Ваши »Catherinens der Großen Verdienste um die vergleichende Sprachenkunde«¹⁶ дали су ми повод и помоћ да напишем мали додатак за Санктпетербуршки Упоредни Речник свих језика и наречја, чији сам вам један примерак послао.¹⁷ Такође вам шаљем један примерак народних Српских прича и заговетки.¹⁸

Покорно вас молим, да учините милост и овде прикључене две књиге пошаљете у Санктпетербуршко Слободно Друштво Љубитеља Руске Словесности а придодато писму у Пажевски Корпус Г. Обреновићу.¹⁹

¹⁵ Као што указује Љ. Каравелов, КараѢићев „превод, који је послан у Петроград, Библијско Друштво је предало Стојковићу родом Србину, да га он сравни са оригиналом. Стојковић је обавестио друштво, да превод није добар, узео је сам да преводи, прерадио је Вуков превод и штампао га 1824. године у С. Петербургу. А 1834. године, у Лајпцигу је Вук издао одломке свога превода под насловом „*versiones Novi Testamenti serbicae specimen*“ са предговором филолога Фатера“ (Каравелов Љ., Вук Стефановић КараѢић. М., 1867, стр. 8).

¹⁶ „Преглед свих познатих језика“ (нем.) и „Заслуге Катарине Велике у упоредној филологији“ (нем.).

¹⁷ Има се у виду „Додатак к Санктпетербурским сравнителним рјечницима свију језика и наречја с особитим огледима Бугарског језика; написао Вук Стефанович у Бечу (1822. године)“.

¹⁸ Имају се у виду „Народне српске приповјетке“, написано Вуком Стефановичем (у Бечу, 1821)“; на крају књиге су дате српске заговетке.

¹⁹ У књизи „Пажеский его императорского величества корпус за столет. 1802—1902“ (саставио Д. М. Левшин) помиње се Абренович (тј. Обреновић) који је премештен 16. јуна 1822 из заставничке у коњичко-артиљеријску чету број 29 (указ. соч. СПб, 1902, стр. 277).

Ја сам принуђен, да не бих умро од глади, да напустим Беч, и да се са породицом преселим у Мабарску, у једно село близу Темишвара;²⁰ но ако ви мене удостојите некаквим одговором на ово писмо, у том случају изволите га послати преко неког руског курира у овдашњу канцеларију Руског посланства, а затим ћу га ја примити.

Препоручујући себе милости и благонаклоности вашег високорођа, са великим високопоштовањем имам част да будем

Вашег Високорођа Милостивог Господара

покорни слуга

21. априла

У Бечу

822

Вук Стефановић

Бр. 4.

Ваше Високорође, милостиви Господару!

Ваше драго и високопоштовано писмо од 28. септ/ембра/ примио сам са великом радошћу. Више од свега мене је обрадовало, да ваша и Његове Светлости Господина Државног Канцелара Профа Румјанцева наклоност још није окренута од мене. И са таквом радошћу журим да вам журно одговорим на то за мене преважно писмо:

1) Пре свега ја бих сада хтео да издам велики зборник народних Српских песама, који би износио око шездесет штампаних листова (*Gedruckte Bögen*);²¹ ради тога покорно молим Његову Светлост, да би својом милостивом помоћи послали мене на једну годину, или у крајњем случају на 3/4 године, у Лајпциг, да бих могао издати тај зборник драгоцености српског духа и срца. Истина је, да српске народне песме веома мало додирују руску историју, но ја ласкам себи, да су оне достојне издања руског мецената. У сваком случају, ако је по вољи, ја бих могао штампати у Лајпцигу и тај покушај описа српских манастира, за који ћу се постарати, до доласка вашег писма, да овде обогатим разним српским старинама.

2) По завршетку штампања ових народних песама српских, неодложно желим да предузем по погодби и обећању мојем, пут кроз Далмацију, Дубровник и Боку Которску,²² Црну Гору, Херцеговину, Јужни део Србије и (ако буде могуће) Свету гору и Бугарску. У свим тим земљама, ја бих желео: а) да опишем све манастире, слично том малом покушају, који сам

²⁰ Сада град Темишвар (Румунија).

²¹ Имају се у виду „Народне Српске пјесме, скупио и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, књ. 1, II, III у Липисци. 1823—1824“.

²² Бока Которска — Которски залив, залив Јадранског мора у јужном делу Југославије.

вам пре послао, б) да тражим, како у манастирским и црквеним, тако и у осталим библиотекама, не налазе ли се где било какви стари рукописи, од интереса за словенску књижевност или руску историју; и такве рукописе (такође и давно штампане и ретке књиге) да купујем по погодби; в) да запажам у вези географије и статистике тих земаља, а особито о разноликости словенских наречја и о народним обичајима. Ја не могу сада казати, хоће ли бити какве користи од тога путовања за руску историју, но уопште за словенску историју, биће је непрекидно.

3) По завршетку тог путовања, ако бих и даље имао част и срећу да будем корисник помоћи руског Мецене, тада бих желео да живим у Бечу и да га извештавам о књигама које се издају на српском и чешком²³ језику и да припремам за штампу материјале сабране при путовању.

То су моји књижевни планови и књижевна дела, које бих желео да предуземем и да их обавим за (рачун) Његове Светлости Профа Румјанцева; а што се тиче времена, ја сам спреман да сутра предуземем прво, а потом неодложно друго.

Господин Кепен ми је писао, да сте ви о мени говорили Библијском Друштву,²⁴ зашта вам покорно благодарим. Ја сам заиста добио 2.000 рубаља; мислим да су и они одавно добили мој превод. Дај Боже, да и ја скоро добијем 2.000 рубаља који ми следују, а њих да умудри преко потребна сила духа светог!

Препоручујући себе милости и благонаклоности вашег висококороћа, с великим високопоштовањем имам част да будем

Вашег Високороћа
покорни слуга

У Темишвару
9/21 новембра 822

Вук Стефановић

Бр. 5.

Ваше Високороће, милостиви Господару!

На високопоштовано и за мене веома пријатно писмо ваше од 28. септембра, ја сам имао част да вам одговорим из Темишвара 9/21 новембра и надам се да ћу у скором времену, примити повољан одговор.

²³ Од немачке речи „Böhmisch“ — чешки.

²⁴ Библијско друштво, религиозно-друштвена организација у Русији. Друштво је саздано у децембру 1812, на иницијативу Британског Библијског друштва. Године 1814 преображено у Руско Библијско друштво. Председник-кнез А. Н. Галицин, секретари: А. И. Тургењев и В. М. Попов. Друштво се бавило распрострањењем Библије. 1823—1824. године објавило је Нови Завет на српском језику. Затворено је 1826. године.

Пошто сам вам послао своје последње писмо, имао сам срећу да поред њега нађем приложену старинску српско-словенску књигу (твр'те),* штампану у Венецији 1519. године, а коју сада имам част да вам препоручим ради њеног достављања Његовој Светлости Господину Државном Канцелару Грофу Николају Петровићу Румјанцеву.

Сматраћу великом срећом, ако ова моја пошиљка донесе Његовој Светлости макар и најмање задовољство. Имам још неколико мање важних, новијих словенских и српских књига, које сам дужан послати Њеној Светлости; оне ће временом бити достављене, у другој прилици.

Препоручујући себе вашој милости и благонаклоности, са одличним високопоштовањем, имам част да будем

Милостиви Господару

Вашим

покорним слугом

22. фебруара

У Бечу

6. марта 823

Вук Стефановић

Бр. 6.

Ваше Високорође, милостиви Господару!

Знаменити српски Словен, Свето-Георгијевског (у Банату²⁵ Темишварском постојећег) манастира, архимандрит, Господин Павле Кенгелац,²⁶ дао ми је код себе приложене, две своје словенске књиге („Естествословие” и „Бытиясловие”) да би се послале Његовој Светлости Господину Државном Канцелару Грофу Николају Петровићу Румјанцеву и које сада заједно са Беседовником Илирично-италијанским и Помеником књижевним о штампану словено-српском у Млещима, имам част да пошаљем Вама, ради њиховог достављања Његовој Светлости. Поменути архимандрит Кенгелац, сачинио је такође Црквену Историју, чији ће се први део овде убрзо почети штампати.

* Литургија.

²⁵ Историјска област у југоисточној Европи, од 1718—1920. године, под влашћу Аустрије, затим Аустро-Угарске. Сада западни део Баната (Војводина) улази у састав Југославије, а источни, у састав Румуније.

²⁶ Кенгелац Павле (1770—1834), учио у Петрограду, на семинару при Александроневској Лаври, први од Срба добио је степен доктора богословије. Од 1798. године архимандрит. Настојатељ Свето-Георгијевског манастира. У српској литератури постао је познат по два књигама „Естествословје” и „Всемирное Сбытиясловие” (ч. 1), издатим 1811. и 1821. године у Будиму. Од његових дела која су остала у рукопису постала је позната „Црквена историја” (види: Кулаковски Платон, Вук Караџић, његов рад и значење у српској литератури. М., 1882, с. 247).

Препоручујући себе Вашој милости и благонаклоности, са одличним високопоштовањем имама част бити,

Милостиви Господару

Ваш

покорни слуга

У Бечу 8. марта 823

Вук Стефановић

20

Бр. 7.

Ваше Високорође, милостиви Господару!

Имао сам част да добијем високопоштовано ваше писмо од 21. априла, са придодатом меницом од 500 рубаља и писмом Његове Светлости Господина Николаја Петровића Румјанцева. Можете лако себи да представите какву је неочекивану радост мени донело то ваше писмо! Никада се не могу довољно захвалити Његовој Светлости и вама; но сматрам срећом, да могу да вам покажем знакове моје захвалности, ја сам сматрао дугом, да Његовој Светлости захвалим у писму које је придодато овоме; молим и Вас најпокорније да засведочите Њему моју бескрајну благодарност.

Врло ми је жао, да сам вас толико узнемирио мојим последњим писмом и уместо другог правдања, молим покорно да ме милостиво извините. Ви сте веома добро и умно урадили, што нисте тражили код Његове Светлости, више од 150 червонаца.

Молим најпокорније, да не предате сасвим заборау и другу моју молбу, која се тиче молбе предате Господину Татишчеву,²⁷ на име Његове Светлости Грофа Неселродеа.²⁸ О томе сам такође, у овом случају писао и Његовој Светлости Грофу Румјанцеву.

Смем ли ја овде да издам почетак описа српских манастира, који сам вам послао? Штапање тог почетка, много би ми помогло у мом будућем путовању.

Препоручујући себе вашој свагдашњој милости и благонаклоности, са дубоким високопоштовањем и благодарношћу имама част да будем,

²⁷ Татишчев Дмитриј Павловић (1767—1845), тајни саветник, обер-камерхер, члан Државног савета, сенатор, нарочити посланик при разним дворовима. Од 1822. године вршио је различите дипломатске задатке у Бечу, а од 1826—1841, био је изванредни и опуномоћени амбасадор при Бечком двору.

²⁸ Неселроде Карл Васиљевић (1780—1862), гроф, министар иностраних дела Русије (1816—1856).

Милостиви Господару,
 Вашег Високороћа
 најпокорнији слуга

У Лајпцигу 7. маја 823

Вук Стефановић

Бр. 8.

Ваше Високороће, милостиви Господару!

На ваше високопоштовано и пуно наде писмо, од 3. марта имао сам част да одговорим, да ће моја збирка народних српских песама имати око 60 штампаних листова (Gedruückte Bögen). Све те песме ја сам поделио на три дела (скоро једнаке величине): у *првом* делу биће љубавне и остале женске песме, којих ће бројем бити око 450; у *другом* делу ће бити јуначке песме најстаријих времена (до употребе пушчаног праха); у *трећем* делу ће бити херојске песме каснијих времена (од употребе пушчаног праха до данашњих времена). За штампање трећег дела, садашњи кнез српски, Милош Обреновић²⁹ послао ми је нешто пара, с којима сам ја, највише се уздајући у милостиву помоћ Његове Светлости Господина Grofa Николаја Петровића Румјанцева, пре неколико дана овде дошао; и за 10 дана, почеће се штампати трећи део у типографији Брејткопера и Гертла. За штампање првог и другог дела, који ће бити велики око 40 штампаних листова, мени је потребно 150 #,³⁰ и мени за боравак овде, у крајњем случају толико: и тако, у свему мени је нужно 300 червонаца, за које препокорно молим Његову Светлост и тврдо се надам, да ћу са првим писмом добити од вас упутницу (у противном случају, Боже! ја ћу овде пропасти).

По завршетку ове ствари, желим неизоставно (будуће 824 године у месецу априлу) да предузнем путовање кроз Далмацију, као што сам вам писао из Темишвара, 9. новембра прошле године.

Усуђујем се да вам досадим још једном молбом. Ви знате да је моја велика жеља била и сада је — да обезбедим своје домаће потребе пензијом Руског Императора. С том намером сам дао у Бечу, 2. марта (ове године) Господину Татишчеву једно писмо за грофа Неселродеа, чију копију вам овде прилажем. Господин Татишчев ми је обећао да ће неодложно послати (то писмо, Н. Д.) у С. Петербург. Смем ли преко вас препокорно молити Његову Светлост Господина Grofa Румјанцева, да једним милостивим написаним редом, благоизволи да препоручи мене Groфу Неселродеу? Милостивим испуњењем

²⁹ Милош Обреновић (1780—1860), српски кнез од 1815—1839. године и 1858—1860. године оснивач династије Обреновића.

³⁰ Тим знаком су означавани червонци.

ове препокорне молбе Они ће даровати мени и сиротој мојој породици и свим мојим књижевним намерама, нови, срећни живот. Тада ћу ја са удвострученом радошћу остатак мојих дана посветити вољи Његове Светлости. Мени је позната ваша милостива благонаклоност и учешће у мојој срећи и несрећи уверавају ме, да ћете се ви на свим странама постарати, да се не осујети моја молба и велика жеља.³¹

Надам се, да сте ви примили моје пошиљке из Беча од 22. фебруара 8. марта.

_____ и _____
6. марта 20

Молим најпокорније, да ми што је могуће брже одговорите на ово писмо (meine Briefe, bitte ich, in Zukunft entweder an den Brietkopf & Cärtel, oder (was vielleicht am besten wäre) an den hiesigen russischen Konsul zu schicken).³²

Препоручујући себе вашој милости и благонаклоности, са одличним високопоштовањем имам част бити,

Милостиви Господару,

Ваш
најпокорнија слуга

У Лајпцигу 2. априла 823

Вук Стефановић

14

P. S.

Копија (профу Неселродеу).

Ваша Светлости,

Милостиви Господару!

Особита љубав у изучавању словенских језика потстакла ме је да сачиним први Буквар и Граматику српског језика, да сабирам српске народне песме и да сачиним додаток Санктпетербуршком Упоредном Речнику свих језика и наречја, заједно са огледом о бугарском језику. Жеља да продужим тај рад до краја мога живота, побудила ме је да одем у Русију. Надао сам се да ћу тамо добити средства која би, обезбеђујући остатак мојих дана и моју породицу у неопходним потребама ставила мене у прилику да прилежно продужим мој рад.

³¹ Тј. „не помрачи“, види В. И. Даљ, Речник са тумачењима.

³² „Молим да моја писма убудуће шаљете: или Брајтопфу и Гертлу, или (што би уствари било најбоље) на име овдашњег руског конзула“ (нем.).

Али најжалост, најслабе моје наде, као што је познато Вашој Светлости, остале су тада неиспуњене; сада, будући приписан невољама, морам да напустим научна питања.

У таквој ситуацији, још једанпут се усуђујем, да посредством Ваше Светлости, прибегнем великодушности Његовог Императорског Величанства као највећег Цара међу словенским народима, тражећи средства, која би обезбеђујући моје домаће потребе, вратила мене, мојем књижевном народу.

Колико је од мојих земљака обавезно продужењем постојања милости Императора Александра, користећи се свакогодишњом помоћи! и ја се не бих осмелио да молим Вашу Светлост за помоћ у моме раду, када у мени не би оживљавала нада, да сте мој досадашњи труд у Русији, удостојили благонаклоне пажње.

Ако могу да послужим Русији као чиновник при некаквој мисији у нашим крајевима, то ћу ја сматрати великом срећом, ако Вашој Светлости буде по вољи да располаже самном по својој жељи; ако ја на таквом положају не могу бити користан, то препокорно молим за милостиву годишњу помоћ, чиме ће Ваша Светлост мене и моју породицу заувек обавезати.

Подносећи у овој копији сведочење које имам, с дубоким високопоштовањем имам част бити

Милостиви Господару,

Ваше Светлости

препокорни слуга

Волк Степанович Караджич

У Бечу 2. марта 823

Бр. 9.

Ваше високорође,
милостиви Господару!

На високопоштовано ваше писмо од 21. априла имао сам част да вам одговорим 7., а 8. сам добио ваше друго (писмо) од 24. априла! И пошто сам тада писао, као што ћете видети и Његовој Светлости Грофу Румјанцеву, то сада више није могуће ништа друго да се уради. Иако то решење Његове Светлости не одговара довољно мојим надама и потребама и вашим очекивању, ја сам захвалан и на то и дужан сам да будем задовољан. Вама особито остајем дужан вечну захвалност јер сам савршено уверен у вашу милостиву благонаклоност ка мени и о учешћу у мојој судбини; а знам како су тешки и узнемирујући они који овако моле.

Писмо архимандриту Кенпелцу (због кога вам пре свега тако хитно и одговарам) може да се пошаље на следећу адресу:

Sr Hochürden Herren Paul Kengelatz, Archimandriten zu St. Georg Kloster, im Banat.

pr. Wien

— Ofen³⁴

— Temesvar³⁵

Што се тиче пределащения* (Pränumeration)³⁵ на Црквену Историју архимендрита Кенгелца, ја мислим, да ће то најлакше бити, преко Г. Копитара, који такође најбоље може да Вас извести да ли је већ предана та историја у штампу или није.

Молим вас најпокорније да засведочите моје дубоко високопоштовање и благодарност Његовој Светлости Профу Румјанцеву и уверите Га, да ја увек сматрам највећом срећом да могу послужити Њему у било чему.

Препоручујући себе вашој свагдашњој милости и благонаклоности, са дубоким високопоштовањем и захвалношћу имам част бити.

Милостиви господару,

Вашег високорођа

покорни слуга

У Лајпцигу 10. маја 823

Вук Стефановић

№ 10

Ваше высокородие,

милостивый Государь!

Auf den letzten unter 24. April an mich gnädigst erlassenen Brief habe ich die Ehre gehabt unter 10. May gehorsamst zu antworten. Hierauf habe ich die Ehre gehabt unter 10 July

—
22

Ihnen ein Manuskript die serbische Geschichte betreffend durch den russischen General-Consul in Memel zu überschicken, von wo aus ich benachrichtet worden bin, daß dieses Manuskript Ihnen sicher zugestellt worden sey. Da ich aber von Ihnen eine solche geraume Zeit gar keine Antwort erhalten habe, so befürchte ich bey Ihnen in Ungnade gefallen zu sein, was ich für mein sehr großes Unglück rechnen müßte. Außer Empfang und

³³ „Његовој преподобности господину Павлу Кенгелцу, архимендриту манастира св. Георгија, у Банату, преко Беча, Офена, Темишвара“ (нем.).

³⁴ Офен — нем. назив Будима.

* Тако је у тексту.

³⁵ „Претплата“ (нем.).

Folge dieses Manuskriptes wünschte ich von Ihnen sehr gerne zu erfahren, welche Beraedniß es mit jenen von dem Grafen Rumjanzoff für mich entschiedenen 500 Rubeln habe, die ich seit dem Empfange Ihres letzten Briefes alle Tage mit größter Sehnsucht erwarte, wie auch etwas über meine Bittschrift, welche ich dem Herren v. Tatischtschev an den Herren Grafen v. Nehselrode eingereicht habe.

Daß diese meine Bittschrift nach Petersburg gekommen sey zweifle ich nicht, nur möchte ich wissen, wie dieselbe aufgenommen worden, und ob mich der Graf Rumjanzoff dem Grafen Nehselrode empfohlen hat.

Schließlich habe ich die Ehre einen Zettel von Herren Doctor Vater in Halle, mit dem ich diese Tage geschrieben habe, beizulegen. Empfehle mich der gnädigen gewogenheit in der Hoffnung baldigst mich einer gnädigen Antwort zu erfreuen.

Eurer Hochgebohren
unterthänigster Diener

Leipzig den 8 Sept. 823

Wuk Stephanowich

—
20

Бр. 10.

Ваше Високорође,
милостиви Господару!

На последње писмо, милостиво ми упућено 24. априла, имао сам част да најпокорније одговорим 10. маја. Истовремено сам имао част да Вам пошаљем 10./22. јула рукопис, посвећен српској историји, преко руског генералног конзула у Мемелу,³⁶ где су ми саопштили, да вам је тај рукопис сигурно достављен. Али пошто ја од Вас током тако дугог времена нисам добио одговор, то се плашим, да сам пао код Вас у немилост, што бих дужан био да признам, као своју велику несрећу. Саопштите ми јесте ли Ви примили тај рукопис и шта мислите о њему. Осим тога, веома бих хтео да од Вас сазнам, шта је са оних 500 рубаља, које ми је доделио гроф Румјанцев и које ја од момента када сам примио Ваше последње писмо чекам сваки дан са великим нестрпљењем, исто тако као и било шта о мојој молби, коју сам предао преко господина Татишчева, посподину грофу Неселродеу. Уопште не сумњам да је моја молба стигла до Петрограда; само бих хтео да знам како је она примљена и је ли ме гроф Румјанцев препоручио грофу

³⁶ Мемел — у то време град у Источној Прусској. Сада — град Клајпеда у Литавској ССР.

Неселродеу. На крају, имам част да приложим писамце господина доктора Фатера³⁷ из Халеа, са којим сам се тих дана дописивао.

Опраштам се са милостивом благонаклоношћу са надом на скору могућност радости због милостивог одговора.

Вашег високорођа, најпокорнији слуга

8.

Лајпциг, — септембар 823

20

Вук Стефановић

Превео
Небојша Дамњановић

³⁷ Фатер Јохан Северин (1771—1826), немачки филолог и богослов. Аутор предговора за превод Новог Завета, који је остварио Вук КараѢић.

Summary**VUK KARADŽIĆ'S LETTERS TO F. P. ADELUNG**

J. V. Neberekutina — F. A. Petrov

In the Department of Written Sources of the State Historical Museum in Moscow, among the papers of the count Zakrevski, were found 10 letters of Vuk Stefanović Karadžić, addressed to Feodor Pavlovich Adelung, learned Russian philologist of the end of the 18th and the first half of the 19th centuries. The letters can be dated to the period from 1819 to 1823. A part of these letters were written under the impression of Karadžić's stay in Russia in 1818—1819. From the letters is entirely obvious the notable, tireless activity V. S. Karadžić's at the collecting, study, editing and spread of the works of Slav popular creation and, first of all, of the Serbian folk creation.

In addition, the letters are also a testimony of the considerable material aid which was afforded to Vuk Karadžić, by determined Russian benefactors, in the first place, the patron of activists, count N. Rumiancev.